

Huvudman

Knivsta pastorat

Org. nr. 2520032059

knivsta.pastorat@svenskakyrkan.se

Beslut

Datum 2024-06-19

Dnr 2024:2863

Sida 1 (10)

Ärendet

Tillsyn av den fristående grundskolan S:ta Maria skola i Knivsta kommun.

Beslut

Föreläggande

Skolinspektionen förelägger med stöd av 26 kap. 10 § skollagen (2010:800) Knivsta pastorat att senast **den 19 november 2024** ha vidtagit nedan angivna åtgärder avseende brister rörande konfessionella inslag. De vidtagna åtgärderna ska senast samma dag skriftligen redovisas till Skolinspektionen.

Om Knivsta pastorat inte följer detta föreläggande kan mer ingripande sanktioner komma att aktualiseras.

Beslutet om föreläggande gäller omedelbart enligt 26 kap. 10 § tredje stycket skollagen. Beslutet om föreläggande får enligt 28 kap. 2 och 18 §§ skollagen inte överklagas.

Knivsta pastorat ska vidta följande åtgärder

Konfessionella inslag

1. Upphör med konfessionella inslag i utbildningen till dess att huvudmannen skriftligen har informerat vårdnadshavare och elever på mellanstadiet om de konfessionella inslag som förekommer på skolan. (1 kap. 3, 7 a och c §§ skollagen)
2. Försäkra sig om att vårdnadshavare och elever, utifrån elevernas ålder och mognad, är införstådda med att deltagande i konfessionella inslag alltid är frivilligt. Detta innebär också att elever som inte får skriftlig information om konfessionella inslag enligt punkten 3 nedan, ska få muntlig information om att deltagande i konfessionella inslag är frivilligt. Inkom med redogörelse för på vilket sätt huvudmannen har försäkrat sig om detta samt uppgift om vilken skriftlig och muntlig information som har lämnats och till vilka grupper samt när och hur detta har skett. (1 kap. 7 b § skollagen)
3. Se till att vårdnadshavare, och elever i mellanstadiet, får skriftlig information gällande de konfessionella inslag som förekommer i utbildningen. Den skriftliga informationen ska innehålla uppgifter om vilka konfessionella inslag som kan förekomma och när de kan

förekomma, vilken likvärdig aktivitet utan konfessionella inslag som erbjuds som ett alternativ till en aktivitet där sådana inslag ingår enligt 7 b § tredje stycket för det fall det blir aktuellt samt en påminnelse om att deltagande i konfessionella inslag är frivilligt enligt 7 b § andra stycket. Av huvudmannens redovisning ska det framgå vilken skriftlig information som eleverna har fått del av, hur de fått del av denna information och när. (1 kap. 7 c och d §§ skollagen)

Områden utan konstaterade brister

Skolinspektionen avslutar ärendet i de delar det avser att undervisningen är saklig, allsidig och vilar på vetenskaplig grund och att undervisningen är icke-konfessionell samt garanterad undervisningstid.

Redovisning av åtgärder

Redovisningen av de vidtagna åtgärderna skickas via e-post till skolinspektionen.goteborg@skolinspektionen.se, eller per post till Skolinspektionen, Box 2320, 403 15 Göteborg. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för ärendet (dnr SI 2024:2863) i de handlingar som sänds in.

Om ärendet

Skolinspektionen har under våren 2024 inlett en riktad tillsyn av S:ta Maria skola F-4 med huvudmannen Knivsta pastorat, belägen i Knivsta kommun.

I tillsynen har Skolinspektionen kontrollerat om verksamheten vid S:ta Maria skola följer gällande bestämmelser om eventuella konfessionella inslag i undervisningen respektive utbildningen. Skolinspektionen har även kontrollerat om verksamheten följer bestämmelserna gällande garanterad undervisningstid.

Skolinspektionen har genomfört ett oanmält besök på skolenheten den 8-9 april 2024. Tillsynen har genomförts genom intervjuer med elever och lärare, samtal med skolchef samt lektionsobservationer den 8-9 april 2024 och digital intervju med rektor den 12 april 2024. Som en del av tillsynen har även dokumentation granskats, bland annat planering för skolans morgonsamlingar. Huvudmannen har getts tillfälle att yttra sig över allt material av betydelse för beslutet.

Motivering av beslutet

Skolinspektionen redogör först för de omständigheter som framkommit i tillsynsutredningen och som ligger till grund för myndighetens bedömning,

därefter anges de bestämmelser som tillämpas och slutligen redovisar Skolinspektionen sin bedömning i det aktuella fallet.

Huvudmannen ansvarar för att utbildningen genomförs i enlighet med bestämmelserna i skollagen, föreskrifter som har meddelats med stöd av skollagen och de bestämmelser för utbildningen som kan finnas i andra författningar (2 kap. 8 § skollagen). Vidare ska huvudmannen se till att nödvändiga åtgärder vidtas om det framkommer att det finns brister i verksamheten (4 kap. 7 § skollagen).

Föreläggande

Konfessionella inslag

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Konfessionella inslag och skriftlig information om sådana

Eleverna på låg- och mellanstadiet berättar att de varje måndag har kapellsamling på skolan. Eleverna uppger att lärare, under kapellsamlingen, ibland läser ur Bibeln och ibland berättar de berättelser, om till exempel påsken. Eleverna beskriver att de, under kapellsamlingen, pratar om Bibeln, sjunger sånger och att det har förekommit att de ber böner.

Lärarna uppger i intervju att de på skolan varje måndag har kapellsamling då de arbetar med värdegrund och att de bland annat läser ur Bibeln på kapellsamlingarna. Lärare berättar att från kapellsamlingen får varje klass med sig värdeord, som de sedan arbetar med i klassrummet under veckan. I övrigt är det ingen skillnad på denna skola och hur det är på andra, icke-konfessionella skolor, anser lärarna.

Rektor berättar i intervju att de har kapellsamling på skolan och att det kan finnas konfessionella inslag under kapellsamlingen. Rektor berättar att det bland annat förekommer att de läser ur Bibeln på kapellsamlingarna och de har en sång som sjungs som en bön. Rektor berättar också att de konfessionella inslagen som finns under kapellsamlingen inte fortsätter i undervisningen och att när de arbetar med värdeord/värdegrund i klassrummet har det inte en konfessionell innebörd.

Av skolans hemsida framgår att skolan inleder varje vecka med en kapellsamling. Hälften av klasserna har kapellsamling som den första aktiviteten på morgonen och hälften har uppstart eller läsning en stund innan kapellsamlingen.

Skolinspektionen har vid intervju med rektor efterfrågat om skolan har någon skriftlig information om skolans konfessionella inslag. Rektor uppger att de inte har någon sådan skriftlig information eller blankett. Även skolchefen har i samtal bekräftat att skolan inte har någon skriftlig information om konfessionella inslag.

Frivillighet

Eleverna i lågstadiet berättar i intervju att de måste gå på kapellsamlingen, men att de kan sitta tysta om de inte vill delta. Eleverna uppger att de inte behöver vara delaktiga i till exempel sångerna.

Lärare och rektor berättar i intervju att det är frivilligt att vara med på kapellsamlingen men att alla elever närvarar. Rektor och lärare berättar att elevernas vårdnadshavare aktivt har valt denna skola och att de därmed är införstådda med att det förekommer konfessionella inslag.

Rektor uppger i intervju att rektor träffar vårdnadshavare och elev vid ett personligt möte innan eleven ska börja på skolan. Vid detta möte får vårdnadshavare och elev information om de konfessionella inslagen inför att eleven ska börja på skolan. Rektor uppger dock att skolan behöver bli bättre på att informera eleverna om frivilligheten. Rektor berättar att information om att kapellsamlingarna är frivilliga har lagts ut på skolans lärplattform, men konstaterar samtidigt att alla vårdnadshavare inte läser där. Rektor berättar att elever och vårdnadshavare inte ges någon skriftlig information om skolans konfessionella inslag eller om att det är frivilligt att delta vid dessa inslag.

Skolchef berättar att det inte finns något dokument på skolan som lämnas till vårdnadshavare gällande frivillighet att delta i de konfessionella inslagen.

Lärare och rektor berättar att i de enstaka fall där en elev av någon anledning inte vill närvara vid kapellsamlingen för att eleven kommer sent eller inte vill vara med löser skolan detta genom att någon personal tar hand om eleven under kapellsamlingen. Rektor berättar också att det inte finns någon alternativ aktivitet till kapellsamlingen som presenteras som ett alternativ på förhand.

Rättslig reglering

Av 1 kap. 3 § skollagen framgår att med konfessionella inslag avses bekännande eller förkunnande inslag som tillhör en viss religion och som initieras och genomförs av huvudmannen eller på dennes uppdrag.

Av 1 kap. 7 a § skollagen framgår att om huvudmannen för en fristående skola, en fristående förskola eller ett fristående fritidshem har fått godkännande att bedriva utbildningen med konfessionell inriktning, får andra aktiviteter i utbildningen än undervisningen ha en sådan inriktning, med de begränsningar som följer av 7 b och 7 c §§.

Av 1 kap. 7 b § skollagen framgår att deltagandet i konfessionella inslag alltid ska vara frivilligt. Huvudmannen ska försäkra sig om att vårdnadshavare och barn eller elever är införstådda med detta. Ett konfessionellt inslag ska avgränsas från andra aktiviteter i utbildningen.

Om det i undantagsfall inte är möjligt att avgränsa ett konfessionellt inslag från en annan aktivitet i utbildningen utan att syftet med aktiviteten går förlorat, får det konfessionella inslaget ingå i aktiviteten. Om ett barn eller en elev inte vill delta i en aktivitet där ett konfessionellt inslag ingår ska barnet eller eleven erbjudas att ta del i en likvärdig aktivitet som inte innehåller sådana inslag.

Av 1 kap. 7 c § skollagen framgår att vid fristående skolor och fristående fritidshem med konfessionell inriktning får konfessionella inslag endast förekomma vid sådana tillfällen som huvudmannen skriftligen har informerat om. Sådan information ska lämnas till barnets vårdnadshavare, och i mellanstadiet och i högstadiet, även till eleven.

Av 1 kap. 7 d § skollagen framgår att information enligt 7 c § ska innehålla uppgifter om

1. vilka konfessionella inslag som kan förekomma och när de kan förekomma,
2. vilken likvärdig aktivitet utan konfessionella inslag som erbjuds som ett alternativ till en aktivitet där sådana inslag ingår enligt 7 b § tredje stycket, och
3. en påminnelse om att deltagande i konfessionella inslag är frivilligt enligt 7 b § andra stycket.

Av förarbetena till ovannämnda bestämmelser i skollagen (prop. 2021/22:157, sid 109) framgår att formuleringen "bekännande eller förkunnande inslag som tillhör en viss religion" avser religionsutövande som ligger nära religionsfrihetens kärna enligt regeringsformen. Inslag som omfattas är t.ex. trosbekännelse, bön och predikan. Betydelsefullt kan också vara i vilket sammanhang en handling sker. Även sjungande av religiösa sånger eller recitation av religiösa texter kan innebära bekännande eller förkunnande beroende på ordalydelsen och omständigheterna när detta utförs.

Av förarbetena (sid 51 och 114-115) framgår vidare att huvudmannen ska försäkra sig om att vårdnadshavare och barn respektive elever är införstådda med att deltagande i konfessionella inslag är frivilligt och att detta t.ex. kan innebära att muntliga förtydliganden kan behöva göras inför enskilda konfessionella moment, så att det inte i den praktiska situationen framstår som att det inte finns någon valfrihet. För att kravet på frivillighet ska kunna uppfyllas bör barnet eller eleven alltid ha rätt att utebli från det konfessionella inslaget.

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att det på skolan förekommer konfessionella inslag som skolan inte skriftligen har informerat elever och vårdnadshavare om. Detta är en brist. Skolinspektionen bedömer också att huvudmannen

inte gjort tillräckligt för att försäkra sig om att elever på skolan är införstådda med att deltagandet i konfessionella inslag är frivilligt. Även detta är en brist.

Konfessionella inslag och skriftlig information

Av Skolinspektionens utredning framgår att det vid kapellsamlingarna på skolan förekommer konfessionella inslag i form av bön och sång som är utformad som en bön. Utifrån utsagorna från de intervjuade bedömer Skolinspektionen att nämnda inslag får anses utgöra konfessionella inslag. Skolinspektionen bedömer att kapellsamlingarna är att betrakta som en aktivitet i utbildningen som inte är undervisning.

Det är tillåtet att ha konfessionella inslag i utbildningen vid en fristående skola som har fått godkännande att bedriva utbildning med konfessionell inriktning (vilket skolan har), men skolan har då en skyldighet att följa författningarnas krav gällande detta. Av skollagen framgår att skolor bara får ha konfessionella inslag om de skriftligen har informerat om dessa; sådan information ska lämnas till barnets vårdnadshavare, och från och med mellanstadiet, även till eleven.

Av utredningen i ärendet framgår att skolan inte har någon skriftlig information om vilka konfessionella inslag som kan förekomma i utbildningen. Detta innebär att vårdnadshavare, och eleverna i mellanstadiet, inte fått den skriftliga information som de ska ha enligt skollagen och som krävs för att konfessionella inslag ska få förekomma i utbildningen. Rektor uppger i intervju att de på skolan har funderat på att införa någon form av dokument om de konfessionella inslagen men att det ännu inte finns något sådant. Eftersom skolan vid tidpunkten för Skolinspektionens tillsyn inte har någon skriftlig information om vilka konfessionella inslag som förekommer i utbildningen är de konfessionella inslag som faktiskt förekommer otillåtna.

Skolan ska mot denna bakgrund upphöra med att ha konfessionella inslag till dess att skriftlig information har lämnats till vårdnadshavare och elever i mellanstadiet.

Frivillighet

I skollagen framställs utöver krav på att huvudmannen skriftligen ska informera om vilka konfessionella inslag som förekommer på skolan, också bland annat krav på att deltagandet i de konfessionella inslagen alltid ska vara frivilligt och att huvudmannen ska ha försäkrat sig om att vårdnadshavare och elever är införstådda med detta.

Av utredningen framgår att vare sig elever eller vårdnadshavare fått någon skriftlig information om att deltagandet i konfessionella inslag är frivilligt. Det har inte heller framkommit att någon muntlig information, riktad mot

och anpassad till eleverna, om att det är frivilligt att delta i de konfessionella inslagen, lämnats¹. Av intervjuer med elever framgår att de är av uppfattningen att det är obligatoriskt att delta på kapellsamlingarna och att vara närvarande vid de konfessionella inslag som förekommer där. Inga av de intervjuade eleverna har gett uttryck för att de är medvetna om att det är frivilligt att delta i konfessionella inslag. Rektorn har i intervju uppgett att skolan behöver bli bättre på att informera eleverna om frivilligheten. Mot denna bakgrund, och med hänsyn till vad som i övrigt framkommit i ärendet, bedömer Skolinspektionen att huvudmannen inte kan anses ha gjort tillräckligt för att försäkra sig om att eleverna är införstådda med att deltagandet i konfessionella inslag på skolan är frivilligt.

Huvudmannen har ett ansvar att se till att eleverna är införstådda med att deltagande i konfessionella inslag alltid är frivilligt. För att uppfylla sitt ansvar kan till exempel muntliga förtydliganden behöva göras inför enskilda konfessionella moment, så att det inte i den praktiska situationen framstår som att det inte finns någon valfrihet. Detta förutsätter även att elever ges information om de konfessionella inslagen, och om att det är frivilligt att delta i dessa, på ett sätt som är anpassat till och begripligt för eleverna.

Områden utan konstaterade brister

Undervisningen är saklig, allsidig och bygger på vetenskaplig grund samt är icke-konfessionell

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Eleverna berättar att lärarna uttrycker att man inte behöver ha en viss tro för att gå på skolan. Eleverna berättar också att det inte spelar någon roll vilken religion någon tillhör.

Lärare berättar i intervju att undervisningen inom naturvetenskapliga och samhällsvetenskapliga ämnen utgår från vetenskaplig grund. Lärare uppger att de ibland kan få kritiska kommentarer från elever kopplade till undervisningen i religion utifrån att eleverna fått en annan berättelse med sig hemifrån. Detta leder ofta till intressanta diskussioner, men är inget som lärarna upplever som ett större problem. Lärare berättar att i de fall de har fått till sig synpunkter från vårdnadshavare gällande undervisningens

¹ Att elever inför att de ska börja på skolan, tillsammans med sina vårdnadshavare, får viss muntlig information av rektorn om de konfessionella inslagen bedöms i detta sammanhang inte som tillräckligt.

innehåll, utifrån konfessionella aspekter, har dessa synpunkter överlämnats till rektor. Rektor beskriver att några vårdnadshavare valt att byta skola när de insett att rektor står fast vid att skolan följer läroplanen och att vårdnadshavare inte kan påverka innehållet i undervisningen.

Rektor berättar vidare att undervisningen inte påverkas av skolans konfessionella inriktning. Rektor uppger att denne arbetar aktivt med att det inte ska märkas i undervisningen att det är en konfessionell skola och besöker undervisningen i klassrummen regelbundet. Genom diskussioner i arbetslag och pedagogiska forum försäkrar sig rektor om att undervisningen är saklig, allsidig och bygger på vetenskaplig grund. Rektor framhåller vidare att hon är noga med att poängtera för lärarna att de ska hålla sin tro för sig själva och att de inte ska färga eleverna.

Rättslig reglering

Av 1 kap. 5 § skollagen framgår bland annat att utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet.

Av 1 kap. 7 b § andra stycket skollagen framgår att i en utbildning med konfessionell inriktning får undantag från det som anges i 5 § tredje stycket om att utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet enbart göras för konfessionella inslag.

Av läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (Lgr 22) framgår att skolan ska vara öppen för skilda uppfattningar och uppmuntra att de förs fram. Den ska framhålla betydelsen av personliga ställningstaganden och ge möjligheter till sådana. Undervisningen ska vara saklig och allsidig. Alla föräldrar ska med samma förtroende kunna skicka sina barn till skolan, förvissade om att barnen inte blir ensidigt påverkande till förmån för den ena eller andra åskådningen. (Lgr 22, avsnitt 1. Skolans värdegrund och uppdrag, Saklighet och allsidighet)

Av Lgr 22 framgår kursplaner, centralt innehåll samt betygskriterier för respektive ämne i grundskolan. (Lgr 22, avsnitt 5. Kursplaner)

Skolinspektionens bedömning

Det har inte framkommit annat än att undervisningen, i de ämnen som granskats under tillsynen, uppfyller författningarnas krav på att undervisningen ska vara saklig, allsidig och bygga på vetenskaplig grund. Det har heller inte framkommit annat än att undervisningen på skolan är fri från konfessionella inslag. Ärendet ska därför avslutas i dessa delar.

Garanterad undervisningstid

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Vid lektionsobservation uppmärksammas att undervisningen inte alltid följer det schema som finns för respektive klass. Vissa lektioner blir längre

än andra och ibland initieras pauser under lektionstid då undervisningen avbryts. Lärare berättar i intervju att de har en timplan att förhålla sig till och att denna är beslutad av Knivsta kommun. Av timplanen framgår vilken undervisningstid lärarna ska lägga ut i varje ämne och i varje årskurs. Lärarna uppger vidare att de lägger en grovplanering avseende klassernas scheman som rektorn tar in och kontrollerar, men som de sedan kan ändra från vecka till vecka.

Rektor bekräftar i intervju att skolan beslutat att följa kommunens timplan och att skolan även lägger in ytterligare undervisningstid för eleverna. Lärarna lägger ut kommunens timmar men kan även lägga till extra tid om det behövs i något ämne, till exempel svenska. Rektor uttrycker att lärarna ser till att undervisningen får ett bra flyt, och är fria att flytta undervisningstid i olika ämnen, men att man samtidigt förhåller sig till att eleverna faktiskt ska få sin garanterade undervisningstid.

Rättslig reglering

Av 10 kap. 5 § skollagen framgår att den totala undervisningstiden för varje elev i grundskolan ska vara minst 6 890 timmar. Vidare framgår att regeringen får meddela föreskrifter om fördelning av undervisningstiden (timplan).

Av 9 kap. 3 § och bilaga 1 skolförordningen framgår att bestämmelser om fördelning av den garanterade undervisningstiden (timplan) finns i bilaga 1. Av bilaga 1 till skolförordningen framgår den minsta garanterade undervisningstiden i timmar per stadium och ämne.

Av 9 kap. 4 § skolförordningen framgår att huvudmannen beslutar om fördelning av undervisningstiden mellan årskurserna efter förslag av rektorn.

Av förarbeten till skollagen anges att en viktig förutsättning för att eleverna ska kunna nå kunskapskraven är att de får de undervisningstimmar som anges i timplanen. Den minsta garanterade undervisningstiden i de olika ämnena har koppling till kursplanerna och de nationella proven. Avsikten med den stadiindelade timplanen är att uppnå en ökad likvärdighet mellan skolor. (Prop. 2016/17:143, s. 17 och 19)

Skolinspektionens bedömning

Av ovan redovisade omständigheter framkommer inte annat än att verksamheten uppfyller författningarnas krav inom området garanterad undervisningstid. Ärendet ska därför avslutas i denna del.

X Anna Hultgren

Beslutsfattare
Signerat av: Anna Hultgren

X Miriam Werlinder

Föredragande
Signerat av: Miriam Werlinder

I ärendets slutliga handläggning har även utredare Helena Lanver medverkat.